

El llenguatge

On hi

15/III/1978

Compareu, si us plau, el conjunt on hi en les dues oracions següents: Heus aquí una vista del jardí on hi hem passat tantes tardes i El poble es troba situat al costat del riu, a l'indret on hi conflueix un torrent cabalós. En la primera el conjunt on hi constitueix una redundància que es considera incorrecta i que s'hauria d'evitar. Es a dir, on i hi representen la mateixa designació de lloc; «el jardí», i és clar que amb una sola designació del mateix element n'hi ha prou. La que ha de prevaler, en aquest cas, és on perquè exerceix, a més, la funció d'enllaç entre les dues oracions. (On és, doncs, un terme relatiu, que té sempre dues funcions, d'enllaç i de substitució.) Per tant, la frase correcta fóra... el jardí on hem passat tantes tardes. Cap raó, ni tan sols d'eufonia, no justifica en aquest cas la presència de la partícula hi. En canvi, en la segona oració, cada un dels dos termes, on i hi representa una designació diferent: on «l'indret» (en què té lloc la confluència), i hi «el riu (amb el qual el torrent conflueix)». No solament es tracta, per tant, d'una frase correcta sinó que fins i tot l'eliminació de la partícula hi representaria una omissió indeguda. Si bé podem dir que dos rius conflueixen no podem dir que un riu conflueix: un riu conflueix amb un altre.

Cal tenir en compte que el segon cas és més aviat poc corrent i, així, el conjunt on hi acostuma a ésser incorrecte, com en el primer cas, i cal reduir-lo a on. Sovint, un altre pronom separa els dos elements i dissimula, potser, la indeguda presència de hi: ...el cafè on ens hi vam trobar ...el carrer on t'hi vaig esperar el lloc on s'hi fan rovellons són exemples habituals d'aquesta redundància, que cal corregir en ...al cafè on ens vam trobar ...al carrer on et vaig esperar. ...el lloc on es fan rovellons.

Quan la partícula hi és un element de les formes impersonals del verb haver, és evident que no es pot suprimir: Un lloc on hi havia molta gent. Un armari on hi ha roba vella.